

степени канд. пед наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования»/ Е.А. Коробейщикова. – Москва, 2012. – 27с.

8. Кульбашна Я.А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із стоматології: теоретичні й методичні основи: монографія/Я. Кульбашна. - К.: ВПП «Компас», 2014. – 414с.

9. Максимов В.Г. Педагогическая диагностика в школе: учеб.пособ. для студ. высш. пед.учеб. завед./ В.Г. Максимов. - М.: Академия, 2002. - 272с.

10. Матвеева О.О. Особливості педагогічної діагностики[Електронний ресурс] / О.О. Матвеева. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_mbuvcgiirbis_64.exe?C21COM=2

11. Медведева С.А. Формирование ценностных доминант межкультурного общения при подготовке бакалавров менеджмента: дис.... канд. пед. наук: 13.00.08/ Медведева Светлана Александровна. – Брянск, 2014. – 224 с.

12. Морозова Т.А. Социально-ориентированная модель экономического образования менеджера: дис.... канд. пед. наук: 13.00.08/ Морозова Татьяна Анатольевна. – Ярославль, 2008. – 244 с.

13. Николаева Л.П. Формирование социально-профессиональной ответственности студентов железнодорожного техникума: автореф. дис.. на соискание науч. степени канд. пед наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования»/ Л.П. Николаева. – Оренбург, 2013. – 24 с.

14. Орлов А.О. Формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»/ А.О. Орлов. – Київ, 2009. – 20 с.

15. Педагогическая диагностика в школе / [под. ред. А.И.Кочетова]. - Мн.: Нар.асвета, 1987. – 223 с.

16. Плохута Т. Педагогічна діагностика у сучасному дидактичному процесі ВНЗ// Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини/[ред кол: Побірченко Н.С.(гол ред.) та ін.] - Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 - Випуск 4. - Частина 2. - С.22-28.

17. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ пед вузов: В 2 кн. – М.: Гуманит изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

18. Профессиональная педагогика : Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. - М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. - 512с.

В статье представлен анализ ситуации, по экономической среды Украины и поднята проблема формирования социальной ответственности будущих менеджеров по экономике в процессе профессиональной подготовки. Автором сосредоточено внимание на сущности данного процесса, выделены стадии технологии педагогического диагностирования формирования социальной ответственности будущих менеджеров по экономике. Наведено примеры эмпирических методов исследования, которые были использованы во время указанных этапов (методика оценки социальной ответственности студентов В.Л. Маришчук).

Ключевые слова: педагогическая диагностика, менеджер по экономике, профессиональная подготовка, социальная ответственность.

The article presents an analysis of the situation of the economic environment in Ukraine and raises the problem of the formation of the social responsibility of the future managers of the economy in the course of professional training. Author emphasises on the essence of this process, highlighted stages of pedagogical technology of diagnosing the formation of the social responsibility of the future managers of the economy. Empirical research methods that were used during these stages (assessment methodology of social responsibility of students Marishchuk VL) have been exemplified.

Key words: pedagogical diagnostics, manager for economics, vocational training, social responsibility.

УДК 159.9.072.

Залановська Леся Ігорівна,
аспірант,

Класичний приватний університет м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОНЕНТІВ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

У статті виокремлено компоненти та рівні сформованості міжетнічної толерантності. Розглянуто результати дослідження означеної особистісної якості та стан сформованості в процесі підготовки фахівців.

Ключові слова: міжетнічна толерантність, експериментальна робота, компоненти, рівні прояву.

Постановка проблеми. Актуальність формування трансформаційного періоду суспільного розвитку в Україні, який характеризується зниженням керованості соціальної міжетнічної толерантності, зумовлюється складностями

системи, загостренням суперечностей між інтересами різних соціальних груп суспільства, в тому числі й на ґрунті міжетнічних відносин. Активізація міграційних потоків, особливості сучасних геополітичних процесів призводить до того, що українське суспільство стає більш поліетнічним. Подальший поступальний розвиток українського поліетнічного суспільства можливий лише за умов конструктивної співпраці його соціальних груп, які мають різні ціннісні, мовленнєві, релігійні та етнополітичні орієнтації.

На сучасному етапі має велике значення усвідомлення важливості феномену толерантності для світової спільноти. Проблема виховання толерантності мусить об'єднати різних людей, насамперед, фахівців різних напрямів і рівнів – психологів, педагогів, вихователів, керівників, а також представників різних вікових груп (дітей, підлітків, молодь та дорослих), людей різних країн, національностей, конфесій, гендерної приналежності [10, с. 114]. Саме тому необхідність розвитку міжетнічної толерантності студентів у процесі їх підготовки до професійної діяльності набуває своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему міжетнічної толерантності досліджують вітчизняні та зарубіжні дослідники, а саме: О. Грива, В. Гриньова, В. Кремень, Н. Лебедева, В. Лекторський, В. Олійник, Г. Солдатова, Т. Стефаненко, Л. Шайгерова та інші. Підґрунтям для виокремлення компонентів і рівнів прояву міжетнічної толерантності для нас слугували дослідження В. Бойченко, О. Гриви, О. Кихтюк, К. Романюк.

Метою статті є аналіз дослідження компонентів міжетнічної толерантності в період фахової підготовки.

Для дослідження окресленого поняття виділені такі компоненти міжетнічної толерантності: когнітивний, емоційний, особистісний, конативний та етнічно-орієнтований, які мають різні рівні прояву: гностичний, афективний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий та ідентифікаційний. Охарактеризуємо їх:

- гностичний рівень прояву включає в себе знання і уявлення про міжетнічну толерантність, міжетнічні конфлікти, стереотипи, знання і уявлення про національний характер;

- афективний рівень прояву включає загальний рівень емоційності та виражається у терпимому ставленні до інших: самовладанні, витримці, сприйнятті і визначенні оцінки своїх дій та інших людей з точки зору толерантної культури;

- мотиваційно-ціннісний рівень прояву включає: спрямованість особистості й її мотивацію; поширення ціннісної орієнтації на діяльність; ригідність як рису особистості. У пізнавальній діяльності ригідність виявляється в повільній зміні уявлень при зміні умов життя, діяльності; в емоційному житті - у заклякості, млявості, нерухливості почуттів; у поведінці - у негнучкості, інертності мотивів поведінки та морально-етичних вчинків при цілковитій очевидності їх недоцільності;

- поведінковий рівень прояву складається з комунікативності, зокрема толерантної комунікативності і комунікативної настанови. В основі комунікативної толерантності є комунікативна настанова, тобто здатність особистості реагувати на ті або інші типи партнерів які взаємодіють певним чином, а ця взаємодія обумовлена

досвідом спілкування, оцінками і переживаннями їх сутності, поглядів і поведінки;

- ідентифікаційний рівень розглядається як етнічна норма, до якого відноситься ціннісна орієнтація вивчаємої культури та ступінь сформованості міжетнічної ідентичності у сферах можливого прояву.

Методологія дослідження спирається на виділені компоненти міжетнічної толерантності та рівні їх прояву.

Результати дослідження. Як визначає В. Євтух, «міжетнічна толерантність (від лат. *tolerare* – терпіти) – терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, відмінних культурницьких традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей» [2].

З точки зору Г. Солдатової, Л. Шайгерої, міжетнічна толерантність, це – здатність людини налагоджувати позитивні взаємини з іншими та світом у цілому, формувати власний позитивний образ. Значущими особистісними складовими толерантності дослідники вважають оптимальний рівень емпатійності, гнучкості, комунікабельності [4, с. 11]. На думку В. Кукушина доцільним розглядати міжетнічну толерантність як сприйняття інших такими, якими вони є, поряд з готовністю взаємодіяти з ними; ґрунтується на повазі, доброзичливості, людинолюбстві та виявляється у вчинках, перебуває у тісному зв'язку з етнічною ідентичністю [9, с. 52–53]. Отже, розуміємо це, як знання про свій власний етнос (культурну спадщину, звичаї, традиції, особливості менталітету), та інші етноси, національності, тобто полікультурні знання. Вагоме значення у реалізації міжетнічної взаємодії та розвитку міжетнічної толерантності, як особистісної якості, має етнічна ідентичність особистості та її етнокультурна компетентність.

Підсумовуючи окреслені вище трактування досліджуваного феномену, міжетнічну толерантність розуміємо як складне особистісне утворення, яке дозволяє особистості вільно та успішно взаємодіяти з іншими у полікультурному суспільстві. Її формування потребує цілеспрямованого психологічного впливу та відповідних умов: гуманізації навчально-виховного процесу, впровадження інноваційних технологій, проектування та створення культурно-освітнього середовища, включення спецкурсів та розширення навчальних програм з етнічної психології.

Використані діагностичні методики дали змогу виявити загальний рівень міжетнічної толерантності. Відповіді студентів засвідчили, що 2,68% низький рівень толерантності. Такі результати свідчать про відсутню ступінь толерантності навколишніх. У 73,15% середній рівень толерантності. Для таких студентів характерно поєднання як толерантних, так й інтолерантних рис особистості, в залежності від соціальних ситуацій. Високий рівень толерантності у 4,03%, студенти які мають вираженні риси толерантної особистості.

Діагностування рівнів міжетнічної толерантності проводилось за кожним із компонентів.

Отримані результати свідчать про достатній рівень сформованості толерантності в студентському середовищі. Більшість студентів мають знання про етнічний склад етносів, про їхні стереотипи і конфлікти, а також про національний характер, але цих знань, на наш погляд, недостатньо.

Когнітивний компонент міжетнічної толерантності в період фахової підготовки

Компоненти	Рівень прояву	Вид прояву	Ступінь прояву	Показники у %
Когнітивний	Гностичний	Знання і уявлення про етнічні стереотипи, склад етносів, національний характер.	Високий	21,47
			Середній	73,15
			Низький	5,37

Таблиця 2

Емоційний компонент міжетнічної толерантності в період фахової підготовки

Компоненти	Рівень прояву	Вид прояву	Ступінь прояву	Показники у %
Емоційний	Афективний	Інтегральний показник рівня емоційності	Високий	11,75
			Середній	64,77
			Низький	23,49
		Психомоторний рівень прояву емоційності	Високий	7,05
			Середній	30,2
			Низький	41,28
		Інтелектуальний рівень прояву емоційності	Високий	24,48
			Середній	48,32
			Низький	8,72
Емоційний	Афективний	Комунікативний рівень прояву емоційності	Високий	18,12
			Середній	43,29
			Низький	17,11
		Не адекватна оцінка поведінки		21,28
		Контроль і самоконтроль емоцій	Високий	7,05
			Достатній	70,13
			Середній	19,13
			Низький	3,69
		Рівень емпатії	Високий	12,75
			Середній	68,79
			Низький	18,46

Афективний рівень прояву за показником емоційності виявлено у 11,75% студентів, які нездатні приймати виважені рішення через невірноважений емоційний стан. Вміють контролювати власні емоції тільки 7,05% студентів. Достатній і середній рівень контролю власних емоцій у 70,13% і 19,13%. Проте 1,68% студентів зовсім не здатні стримувати свої емоції.

Наступний показник афективного рівня – емпатія. Низький рівень емпатії визначено в 18,46% студентів. Це дає підстави говорити про те, що на розвиток цієї якості студентів в процесі їх професійної підготовки, як важливої умови успішної співпраці й позитивного спілкування, слід звернути особливу увагу.

Результати дослідження мотиваційно-ціннісного рівня прояву міжетнічної толерантності за показником «спрямованість особистості» мають такі результати: спрямованість на себе (Я) 32,88% – орієнтація на пряму винагороду, і агресивність в досягненні статусу, владність,

схильність до суперництва, дратівливість, тривожність; спрямованість на спілкування з іншими людьми (С) у 19,13% – прагнення при будь-яких умовах підтримувати відносини з людьми, орієнтація на спільну діяльність, але часто на шкоду виконанню конкретних завдань або надання цирої допомоги людям, орієнтація на соціальне схвалення, залежність від групи, потреба в прихильності та емоційних відносин з людьми; спрямованість на справу (Д) у 47,99% – зацікавленість у вирішенні ділових проблем, виконання роботи якнайкраще, орієнтація на ділове співробітництво, здатність відстоювати в інтересах справи власну думку, яка корисна для досягнення спільної мети.

Наступний показник мотиваційно-ціннісного рівня прояву – ціннісні орієнтації. Дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді показало, що зі сфери термінальних цінностей значущими цінностями такі: «потреба у здоров'ї», «щасливе сімейне життя» та «впевненість у собі».

Таблиця 3

Особистісний компонент міжетнічної толерантності в період фахової підготовки

Компоненти	Рівень прояву	Вид прояву	Ступінь прояву	Показники у %
Особистісний	Мотиваційно-ціннісний	Спрямованість особистості	Я	32,88
			С	19,13
			Д	47,99
		Домінуюча потреба	Потреба в матеріальній забезпеченості	35,57
			Потреба в безпеці	6,71
			Потреба в міжособистісних стосунках	8,72
			Потреба в повазі	7,04
			Потреба в самореалізації	41,95
Особистісний	Мотиваційно-ціннісний	Ціннісні орієнтації. Домінуючі інструментальні.	Життєрадісність	20,81
			Вихованість	14,43
			Акуратність	13,09
		Ригідність як риса особистості: Актуальна ригідність	Низький	20,13
			Помірний	47,65
			Високий	30,87
			Дуже високий	1,34
		Сенситивна ригідність	Низький	25,5
			Помірний	42,28
			Високий	32,21
			Дуже високий	0
		Настановча ригідність	Низький	17,78
			Помірний	56,71
			Високий	17,11
			Дуже високий	8,39

В ієрархії інструментальних цінностей домінує цінність «життєрадісність» (почуття гумору) 20,81%, «вихованість» (хороші манери) 14,43% та «аккуратність» 13,09%. Для 9,73% студентів пріоритетними виступають такі цінності, як: «освіченість» (широта знань, висока загальна культура); «чесність» (правдивість, щирість).

Найбільше значення в дослідженні ціннісних орієнтацій для нас слугували такі термінальні цінності: «терпимість», «чуйність», «самоконтроль», «широта поглядів», які наявні трохи більше, ніж у 6,44%. Саме ці цінності, на нашу думку, сприяють формуванню позитивної міжетнічної толерантності.

Наступний показник – ригідність, як найважливіший показник якості освітнього процесу в умовах модернізації, що задає вектор прогресивного поступального особистісно-професійного становлення студентів. Ми зупинилися на трьох з восьми шкал структури «Томського опитувальника ригідності» Г. Залевського: шкала актуальної ригідності, що представляє інформацію ригідності у власному розумінні як нездатність при об'єктивній необхідності змінити думку, ставлення, установку, мотиви, модус переживання. Крім

того, затвердження цієї субшкали в різних модифікаціях представлені в інших шкалах опитувальника, зокрема, шкала сенситивної ригідності, що відображає емоційну реакцію на нове, на ситуації, що вимагають змін, страх перед новим; шкала настановчої ригідності, що відображає особистісний рівень прояву психічної ригідності, виражений в позиції, відношенні або установці на прийняття / неприйняття нового, необхідності зміни самого себе - самооцінки, рівня домагань, системи цінностей, звички і т.д.

Високі і дуже високі показники психічної ригідності (АР) виявлені у 30,87 і 1,34% опитуваних. Менше половини студентів виявляють труднощі в ситуаціях, що вимагають відмовитись від стереотипної форми поведінки. Для них характерно блокування каналів виходу в зовнішнє середовище, ігнорування можливості творчої реалізації [3; 7; 8], поява поведінкових стереотипів в неприйнятних для цього умовах. Нездатність при об'єктивній необхідності змінити думку, ставлення, установку, мотиви, модус переживання - це все може призвести до складнощів в міжособистісному спілкуванні й в цілому негативно вплинути на впевненість у можливість самостійно

здійснювати життєвий вибір, ефективності та якості особистісно-професійного становлення. Цілком логічно припустити, що саме ці студенти відчують труднощі в умовах модернізації як суспільства в цілому, так і освіти зокрема. Ми також констатуємо, що психічна ригідність забезпечує спрямованість на особистісно-професійне становлення, визначає можливості змінити ціннісно-смісловий зміст образу світу в процесі професійної підготовки.

Показники сенситивної ригідності (СР) відображають емоційну реакцію на нові ситуації які вимагають змін, показують, що 42,28% студентів мають помірний рівень СР і 32,21% - високий рівень, а 25,5% опитуваних мають низькі показники. Це свідчить про те, що в нових, актуальних ситуаціях вони демонструють настільки гнучку поведінку, при якій емоції не в змозі утримувати єдність. Можна зробити висновки про те, що чим більше людина схильна проявляти негнучкість в стані страху, стресу, тим більшою мірою вона незадоволена прожитою частиною життя, і тим менше здатна змінити її на шляху поступального прогресивного розвитку. Саме ця група студентів схильна до придушення власної активності (покірність, страх), що є перешкодою особистісної готовності до інноваційних процесів в освітній та професійній діяльності.

Високий і дуже високий рівні настановчої ригідності

(НР) характерні для 17,11% і 8,39% опитуваних. Оскільки ця шкала відображає особистісний рівень прояву психічної ригідності, вираженої в позиції, відношенні або установці на прийняття / неприйняття нового, то кількість студентів, які показали низькі і середні результати, цілком зрозумілі. В сучасних соціально-економічних умовах світу майже не приділяється увага розвитку духовних якостей особистості, здатності цілісно бачити світ, усвідомлювати значення актуальних соціальних проблем та міжособистісних відносин, опанувати почуттям соціальної відповідальності. Соціальне оточення стимулює до стабільного підвищення рівня матеріального забезпечення з низьким ступенем обліку етичних принципів

Низький рівень настановчої ригідності (НР) виявлений у 17,78% і середній - у 56,71% респондентів, це дозволяє розглядати цю групу студентів, які мають виражену особистісну готовність до необхідних змін самих себе, в тому числі своєї самооцінки, рівня домагань, розширення образу світу. Для них характерна наявність творчого потенціалу, інноваційної активності, й як наслідок – «відкритості» системи, яка розглядається В. Клочко, Г. Залевським та Е. Галажинським як умова її життєздатності та розвитку [3; 5; 6].

Таблиця 4

Конативний компонент міжетнічної толерантності в період фахової підготовки

Компоненти	Рівень прояву	Вид прояву	Ступінь прояву	Показники у %
Конативний	Поведінковий	Оцінка самоконтроля в спілкуванні	Високий	35,57
			Середній	53,02
			Низький	11,41
		Рівень комунікабельності	Високий	25,84
			Норма	62,74
			Низький	11,41
		Комунікативна толерантність як ступінь нетерпимості	Високий	40,94
			Середній	57,38
			Низький	1,68

Поведінковий рівень прояву конативного компоненту міжетнічної толерантності вивчався за такими показниками: самоконтроль у спілкуванні, рівень комунікабельності комунікативна толерантність як ступінь нетерпимості.

Низький рівень самоконтролю в спілкуванні у 11,41% характеризує студентів, як дуже імпульсивних і розкутих у взаємодії з оточенням, що може пояснюватися низькою диференціацією поведінки в різних ситуаціях, обумовленої особливостями вікового та соціального розвитку. У 35,57% виявлено високий комунікативний контроль. Такі студенти постійно стежать за проявами своєї поведінки в ситуаціях соціальних контактів, керуючи емоційними станами, які обумовлені специфікою середовища соціального розвитку та виховання. У 53,02% респондентів виражений середній рівень комунікативного контролю, що відображає їх безпосередність у спілкуванні, щирість і довірливість у відносинах з іншими. Такий прояв

комунікативного контролю, за твердженням М. Снайдерас адекватним у структурі розвитку комунікативних якостей особистості. Таким чином, ми можемо відзначити, що більшість студентської молоді відкрита для контактів, вміють диференціювати та співвідносити свої емоційні прояви з поведінкою оточуючих і, власне, контекстом ситуації [1, с. 27–28].

Більшість респондентів 62,74% характеризуються нормальним рівнем комунікабельності, що відображає їх допитливість, бажання цікавих контактів і активної взаємодії зі співрозмовником при контактах, а також достатню витримку в спілкуванні з іншими. Такі люди без неприємних переживань йдуть на зустріч з новими людьми, однак не люблять гучних компаній, екстравагантних витівок і безглузлого багатослів'я, що викликає у них роздратування. У 11,41% виражена замкнутість у спілкуванні, що характеризує їх як людей мовчазних, які віддають перевагу самотності. Часто у таких людей мало

друзів, а нова компанія або необхідність у нових контактах виводять їх з рівноваги. Ці люди часто цілком усвідомлюють цю особливість свого характеру і бувають незадоволені собою, що породжує у них різні особистісні комплекси і деструкції. Із загальної кількості 25,84% характеризуються як такі, яким дуже легко спілкуватися, знаходити спільну мову. Вони мають такі особливості: цікаві, говіркі, виявляють прагнення висловлюватися з різних питань, що викликає роздратування оточуючих. Такі люди охоче знайомляться з новими людьми і люблять

бувати в центрі уваги (часто навіть відчують потребу в цьому). Вони нікому не відмовляють у бажаннях, хоча не завжди можуть їх виконати. Запальні, але швидко заспокоюються, їм бракує посидючості, терпіння і відваги при зіткненні з серйозними проблемами.

Дослідження загального рівня комунікативності має такі результати: низький ступінь нетерпимості присутній у 1,68%, середній рівень - у 57,38% і високий рівень - 40,94% опитуваних.

Таблиця 5

Етнічно-орієнтований компонент міжетнічної толерантності в період фахової підготовки

Компоненти	Рівень прояву	Вид прояву	Ступінь прояву	Показники у %
Етнічно-орієнтований	Ідентифікаційний	Культурно-ціннісна орієнтація як приналежність до культури	Традиційна культура	22,15
			Сучасна культура	62,08
			Динамічно розвиваюча культура	15,77
		Етнічна ідентичність: Етніцизм	Високий	3,36
			Середній	19,88
			Низький	76,85
		Етнічна індіферентність	Високий	49,33
			Середній	44,97
			Низький	5,7
		Норма (позитивна етнічна ідентичність)	Високий	85,91
			Середній	11,07
			Низький	3,02
		Етноогоїзм	Високий	5,7
Середній	33,22			
Низький	61,07			
Етнічно-орієнтований	Ідентифікаційний	Етноізоляціонізм	Високий	4,7
			Середній	35,91
			Низький	59,4
		Етнофанатизм	Високий	20,47
			Середній	35,91
			Низький	43,62

Етнічно-орієнтований компонент вивчався на ідентифікаційному рівні за наступними показниками: культурно-ціннісна орієнтація, як приналежність до культури (традиційної, сучасної, динамічно розвиваючої); етнічна ідентичність (етніцизм, етнічна індіферентність, норма, етноогоїзм, етноізоляціонізм, етнофанатизм).

Як видно з таблиці 5, 62,08% студентів спрямовані на сучасну культуру, тобто орієнтація на майбутнє. Такі люди намагаються жити в гармонії з навколишнім середовищем. Цінності цієї культури зосереджені на людині, його правах, визнанні, розвитку його здібностей, а також, самореалізації і самоактуалізації. На традиційний тип культури орієнтовані 22,15% студентів. Такі люди характеризуються орієнтацією на минуле, базуються на історії. Людина сприймається як істота, яка залежна від соціального оточення. Велике значення надається сімейним зв'язкам, традиційності родинних рольових відносин. У такій культурі не допускається внутрішня свобода. 15,77% студентів приналежні до динамічно розвиваючої культури та орієнтації на майбутнє. Велике значення надається

індивідуальності, незалежності, автономності від соціального оточення. Соціально визнаною цінністю є надання суспільством рівних можливостей для розвитку кожного. Це дозволяє зробити висновки, що більшість студентів орієнтовані на себе, на особистий розвиток і самореалізацію, не сприймають себе вільними від соціального оточення та соціальних стереотипів.

Такий вид прояву, як етнічна ідентичність засвідчили, що більшість студентів мають високий рівень за такими показниками: етноогоїзм - 5,7%, етноізоляціонізм - 4,7% і етнофанатизм 20,47%, що являє собою щаблі гіперболізації етнічної ідентичності, що означає появу дискримінаційних форм міжетнічних відносин. У міжетнічній взаємодії гіперідентичності проявляється в різних формах етнічної нетерпимості: від роздратування, що виникає як реакція на присутність членів інших груп, до відстоювання політики обмеження їх прав і можливостей, агресивних і насильницьких дій проти іншої групи й навіть, геноциду. Ми вважаємо, що це досить високі показники. У 85,91% студентів домінує етнічна ідентичність – норма

(позитивна етнічна ідентичність). Ці студенти позитивно відносяться до власного народу, а також позитивно ставляться до інших народів. У 49,33% розмивання етнічної ідентичності, яке проявляється в невизначеності етнічної приналежності, неактуальності етнічності. І 3,36% студентів зовсім не відносять себе до якоїсь етнічної групи, вони знаходяться у пошуку стійких соціально-психологічних явищ, але не за етнічним критерієм.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Дослідження міжетнічної толерантності ґрунтується на виділенні компонентів та їх рівнів прояву, які входять до психологічної структури міжетнічної толерантності.

Важливим моментом у дослідженні міжетнічної толерантності є пошук адекватної кореляції між компонентами, що забезпечить об'єктивне відтворення реальності в суспільстві. Оскільки міжетнічна толерантність – складне особистісне утворення, яке дозволяє особистості вільно та успішно взаємодіяти з іншими у полікультурному суспільстві, її формування потребує цілеспрямованого психологічного впливу та відповідних умов. Отримані данні дослідження дозволяють побудувати актуальні психологічні умови формування міжетнічної толерантності в процесі підготовки фахівців гуманітарного профілю.

Список використаних джерел

1. Діагностичне забезпечення готовності педагогів та учнів до формування у них полілінгвального світогляду // Вісник науково-дослідницької лабораторії навчального полілінгвізму. Випуск №2 / [упоряд. Гуріна А.А.]. – Рівне: РОШПО, 2012. – 78 с.
2. Євтух В.Б. Міжетнічна інтеграція: постановка проблеми в українському контексті : навчальний посібник / В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, Л.О. Аза. – К. : Київський ун-т, 2003. – 58 с.
3. Залевский Г.В., Козлова Н.В. Психическая ригидность-флексibilitätность как акмеологический инвариант профессионализма / Г.В. Залевский, Н.В. Козлова // Сибирский психологический журнал. – 2006. – № 22. – С. 146–149.
4. Кихтюк О. В. Експериментальна програма з формування етнічної толерантності у студентської молоді / О.В. Кихтюк // Соціальна психологія. – К. : Вид-во Українського центру політичного менеджменту. – 2010. – № 1. – С. 152 – 161.
5. Ключко В.Е. Самоорганизация в психологических системах: проблемы становления ментального пространства личности. Введение в транспективный анализ. / В.Е. Ключко – Томск: Изд-во Томского гос. ун-та, 2005. – 172 с.
6. Ключко В.Е., Галажинский Э.В. Самореализация личности: системный взгляд / В.Е. Ключко, Э.В. Галажинский – Томск: Изд-во Томского гос. ун-та, 2000. – 154 с.
7. Козлова Н.В. Акмеология в системе высшего профессионального образования / Н.В. Козлова // Теория и практика профессионального образования: Сб. научных трудов / Под ред. А.Д. Копытова, Н.В. Силкиной. – Новосибирск-Томск, 2006. – С. 85–99.
8. Козлова Н.В. Современное высшее профессиональное образование с позиции психолого-акмеологического знания / Н.В. Козлова // Психологическая помощь учащейся молодежи в современном мире: Матер. Всеросс. научной конф. – Курск, 2006. – С. 22–23.
9. Кукушин В.С. Воспитание толерантной личности в поликультурном социуме / В.С. Кукушин – Ростов н/Д: ГинГо, 2001. – 404 с.
10. Міріманова М. Толерантність як проблема виховання [Текст] / М. Міріманова // Розвиток особистості. – 2002. – № 2. – С. 104–115.
11. Солдатов Г.У. Психодіагностика толерантності личности / под. ред. Г.У. Солдатовой, Л.А. Шайгеровой. – М. : Смысл, 2008. – 172 с.

В статье выделены компоненты и уровни сформированности межэтнической толерантности. Рассмотрены результаты исследования обозначенного личностного качества и его сформированности в процессе подготовки специалистов.

Ключевые слова: межэтническая толерантность, экспериментальная работа, компоненты, уровни проявления.

The article singles out the components and levels of inter-ethnic tolerance. The results of the study definite of personal quality and state formation in the training were examined.

To study outlined the concept it is identified the following components of interethnic tolerance, cognitive, emotional, personal, konatyvnyy and ethnically-oriented, with the following level of display:

- gnostic manifestation level includes knowledge and understanding of ethnic tolerance, ethnic conflicts, stereotypes and knowledge and understanding of the national character;
- the level of affective manifestations include overall emotional and tolerant expressed in relation to the others: self-control, endurance, perception and evaluation of their actions and those of others in terms of a tolerant culture;
- motivational value level manifestations include: orientation of the individual and its motivation; distribution of value orientation activities; rigidity as a personality trait. In cognitive rigidity of turns in the slow change of ideas in changing conditions of life activity; emotional life - in dazion, lethargy, neruhlyvosti feelings; behavior - in rigidity, inertia motives and ethical behavior in the entire evidence of inappropriate;
- level behavioral manifestation consists of communicative, tolerant particular communicative and communicative

instruction. At the foundation of communicative tolerance is communicative orientation, so the individual's capacity to respond to certain types of interaction partners in a certain way, and this interaction is due to experience communication, estimates and experiences of nature, attitudes and behavior;

- identification level is considered as an ethnic rule that has the value orientation researching culture and ethnic identity formation degree in the field of possible manifestations. Research methodology is based on selected components of interethnic tolerance and level of expression.

Tasks of the article. *Analysis of the research component of interethnic tolerance during training. The paper presents the results of the study each component of interethnic tolerance during training.*

On the analysis of the discovered results we can name the following conclusions. Interethnic tolerance consists of components that make up its structure, namely cognitive, emotional, personal and ethnically-oriented level with the following manifestations: gnostic, affective, motivational and values, behavioral and identification. The study is based on inter-ethnic tolerance and equal allocation of display components that are part of the psychological structure of inter-ethnic tolerance. The important point to study the inter-ethnic tolerance is a searchable adequate correlation between the components that will provide an objective reality play in society. Since ethnic tolerance - a complex personality formation, which allows the individual to freely and successfully interact with others in a multicultural society, its formation requires deliberate psychological impact and related conditions. The obtained data allow to construct research, current psychological conditions of formation of ethnic tolerance in the training humanities.

Key words: *inter-ethnic tolerance, experimental work, components, levels of manifestation.*

UDC: 371.134. 821.161.2

Kampov Svitlana,
asistent,
Mukachevo State University

TERMS FORMATION INDEPENDENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE VOCATIONAL TRAINING

The author revealed the importance of self-reliance in the credit-rating system of teaching in higher education. Noted that independence is a sign of improving the quality of training of future teachers.

On the basis of axiological approach defined conditions of formation of the future teacher autonomy: the account in learning and cognitive, research the various types of bonds of the student with the outside world; the use of means of active learning; create an educational environment in which the student resides in a situation of choice. The current state of science teaching and practice dwells upon the creation of favorable conditions for self-development and self-realization of each individual system training. As clearly identified at the National Doctrine of Education Development of ETA state policy on development of vocational education is to create conditions for personal development and creative self-realization every citizen of Ukraine, the education of generations that can efficiently and proactively work independently and learn throughout life, to protect and increase the values of national culture and civil society to develop and strengthen a sovereign, independent, democratic, social and rule of law as an integral part of European and world community.

The need for highly qualified teaching staff determines the need to improve their training and self-study in terms of training in higher educational institutions. Teacher is a person who is able to make sense of their place in life and prepare for their pets this. In this context, understand the role of independent constant modernization of future teachers to develop independent learning and life-cognitive potential of children.

Of particular relevance is the problem of professional orientation independence of students of higher educational institutions, strengthening professional self-improvement and self-teaching guide student work. Modern in chytel must understand that in society it is not the only source of knowledge. His role today - leader in the information field. This places a special responsibility on the teacher.

The need for modernization of independent work of students of higher educational institutions to improve their training teachers, researchers pointed out: V.Kozakov, B.Korotyayev, V. Palamarchuk, A. Piechota, A. Savchenko, A. Usov, T.Shamova, I.Shaposhnikova and others.

The purpose of the article: specify conditions of the independence of future teachers in the training.

Key words: *independence, teacher education, future teacher, activity, person, educational environment.*

The main material. *Autonomy in the context of expanding credit rating system of education in universities is objectively by improving the quality of training of future teachers. The feature of the professional independence of the future teacher determined orientation of future professional to achieve an understanding of the surrounding reality in the context of different professional*

tasks and taking into account the individual characteristics of students.

We know that teacher education develops under the influence of objective and subjective factors that determine priorities, goals and values, ways of educational influence on personality. At this stage, priority is the process of European integration HI th th of Education and Teaching.